

بنام خدا

برگشت از شورای نگهبان

از نظرمبانی کارشناسی کاملاً قابل پیش بینی بود که ماده واحده مصوب ۱۳۹۸/۰۵/۰۱ مجلس موسوم به طرح قانونی تسهیل تسویه بدهکاران غیرجاری بانکی با ایرادات شرعی و قانون اساسی، شورای محترم نگهبان مواجه و به مجلس اعاده شود تا نسبت به رفع این ایرادات مطابق با نظریات شورا اقدام نماید. هر چند در عرف بانکی اصطلاحی بنام بدهکاران بانکی کاربرد ندارد و بجای آن از اصطلاح مطالبات جاری استفاده می‌شود اما بطور منطقی این پرسش مطرح است چرا قانون مورد بحث که هم مردم را خشنود به حل و فصل مشکلات بانکی و هم بانکها را امیدوار به استقبال بدهکاران بانکی از این طرح و وصول نقدی مطالبات معوق بانکها نموده با ایراد مغایرت با قانون اساسی مواجه شده است. در این زمینه باید اذعان داشت که دو فوریت طرح مورد بحث وضعیتی را به وجود آورد که نمایندگان محترم و نیز کارشناسان بانکها و دستگاه‌های اجرایی ذیربط فرصت کافی برای بررسی کارشناسی دقیق این طرح را نداشته باشند. در نتیجه این طرح با ایرادات دقیق شورای نگهبان مواجه شد. به زبان ساده و غیر فنی خلاصه ایرادات شورای نگهبان در مورد مصوبه مورد بحث به شرح زیر است:

اول: در عملیات بانکی امهال مطالبات جاری و غیرجاری بانکها یعنی فرصت دهی به تسهیلات گیرندگان، فرآیند بانکی پرکاربردی است که ضوابط آن به تصویب کمیته شرعی بانک مرکزی ج.ا.ا نیز رسیده است. براساس این فرآیند بعنوان مثال قرارداد تسهیلات مشارکت مدنی در پایان مدت مشارکت تبدیل به قرارداد فروش اقساطی سهم‌الشرکه بانک می‌شود تا تسهیلات گیرنده فرصت بیشتری برای پرداخت اصل و سود تسهیلات دریافتی داشته باشد. یا آنکه مدت و میزان اجاره بهای قرارداد اجاره به شرط تملیک یا مدت اجرای مضاربه یا پروژه های مورد مشارکت تغییر و یا افزایش پیدا می‌کند. تمامی این فرآیندها غالباً در قالب قرارداد صحیح و شرعی بین بانکها و تسهیلات گیرندگان توافق و به امضا می‌رسد. براین مبنا مجلس شورای اسلامی نیز براساس مقررات قانون اساسی و موازین شرعی نمی‌تواند این قبیل توافقی‌های مشروع بین بانکها و تسهیلات گیرندگان را نادیده بگیرد و بجای مراجع و محاکم قضایی حکم کلی صادر کند. لذا اطلاق مصوبه از حیث نادیده گرفتن اعتبار شرعی و قانونی قراردادهای معتبر تنظیم شده بین بانکها و مشتریان خلاف موازین شرعی تشخیص داده شده است.

دوم: سودی که از پرداخت تسهیلات عاید بانکها می‌شود جزو درآمدهای مشاعی بانکهاست که بر اساس مقررات قانون عملیات بانکی بدون ربا به نسبت مبلغ و مدت سپرده و سهم منابع بانکها بین بانکها و سپرده گذاران در پایان سال مالی محاسبه و توزیع خواهد شد. با توجه به روش تعهدی محاسبه سود در بانکها بنظر می‌رسد این درآمد در تراز مالی بانکها شناسایی و سهم سود سپرده گذاران نیز پرداخت شده است. در نتیجه اجرای این مصوبه قطعاً تحمیل زیان به کلیه بانکهای دولتی و خصوصی را دربرخواهد داشت. براساس اصل ۷۵ قانون اساسی مجلس بایستی نحوه جبران زیان مورد بحث را در مصوبه مشخص می‌نمود ولی بجای آن در بند ۷ از واژه مبهم

(استهلاک) برای جبران زیان استفاده کرده و مشخص نیست زیان بانکها چگونه با استهلاک جبران می شود. بنابراین بند ۷ نیز با ایراد مغایرت با اصل ۷۵ قانون اساسی مواجه شده است.

سوم: از آنجایی که امکان دارد که بعضی از مراجع جزایی قوه قضاییه عدم اجرای مصوبه مجلس را جرم تلقی نمایند لذا مجلس در بند ۸ تصریح کرده است: عدم اجرای این قانون توسط بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی، استتکاف از قانون تلقی شده و با متخلفین مطابق ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی برخورد خواهد شد. ماده ۴۴ قانون پولی بانکی مصوب ۱۳۵۱/۰۷/۰۴ ناظر به معرفی انواع تخلفات بانکی است که مرجع رسیدگی به آن هیات انتظامی بانکهاست که نسبت به تخلفات رسیدگی و رای می دهد. رأی هیات انتظامی بانکها نیز ظرف ده روز پس از ابلاغ قابل تجدید نظر خواهی در شورای پول و اعتبار است و رأی شورا نیز قطعی است. ابهام شورای نگهبان در مورد بند ۸ مصوبه آن است که آیا صرف قطعی بودن رای شورای پول و اعتبار به منزله عدم صلاحیت مراجع قضایی برای رسیدگی بدین موضوع است. در این زمینه گفتنی است که اعتراض به آرای قطعی شورای پول و اعتبار چون مصوبه اداری است بنابراین رسیدگی به آن در صلاحیت رسیدگی دیوان عدالت اداری یا محاکم حقوقی است. اما در هر صورت براساس مصوبه مجلس عدم اجرای قانون مورد بحث صرفاً تخلف انتظامی است و جرم تلقی نمی شود. بهر حال نباید فراموش کرد که در حال حاضر فرآیندها و عملیات بانکی در کلیه بانکهای خصوصی و دولتی و مؤسسات اعتباری غیر بانکی در چارچوب قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب مجلس شورای اسلامی انجام می شود. لذا بازنگری مصوبه مجلس محترم، که اجرای صحیح آن بدون تردید موجب رفع مشکلات بدهکاران بانکی و در کنار آن وصول نقدی مطالبات معوق بانکها خواهد شد، از حیث رعایت حقوق قانونی و شرعی سپرده گذاران کلیه بانکهای دولتی و خصوصی و نیز حقوق شرعی سهامداران بانکها و مؤسسات اعتباری خصوصی ضروری است. به بیان دیگر تلاش برای حل مشکل بدهکاران بانکی امری نیکو و پسندیده است. اما نبایستی منجر به زیان بلا جبران سپرده گذاران بانکهای دولتی و خصوصی و همچنین سهامداران بانکها و مؤسسات اعتباری خصوصی شود.

۱۳۹۸/۰۵/۰۶

نویسنده:

علی نظافتیان

کارشناس ارشد حقوق بانکی